

b7132

การทดสอบทฤษฎีภาวะผู้นำในองค์การระบบเปิด :

กรณีภาควิชามหาวิทยาลัยของรัฐ

โดย

นายอวยชัย ชะบา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญา
พัฒนบริหารศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการนิเทศ)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กรกฎาคม 2532

การทดสอบทฤษฎีภาวะผู้นำในองค์การระบบเปิด :

กรณีภาควิชามหาวิทยาลัยของรัฐ

โดย

นายอวยชัย ชะบา

วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต

การบริหารการพัฒนา

สงวนสิทธิการพิมพ์

โดย

อวยชัย ชะบา

2532

การทดสอบทฤษฎีภาวะผู้นำในองค์การระบบเปิด :

กรณีภาควิชามหาวิทยาลัยของรัฐ

โดย

อวยชัย ชะบา

เห็นชอบโดย

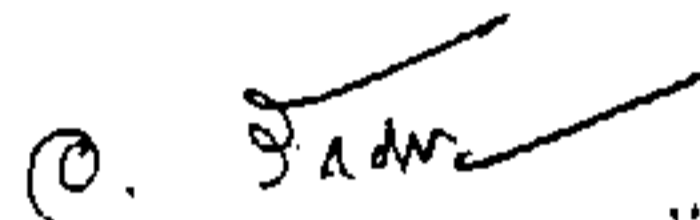
ศาสตราจารย์ ดร. อรุณ วัชรธรรม

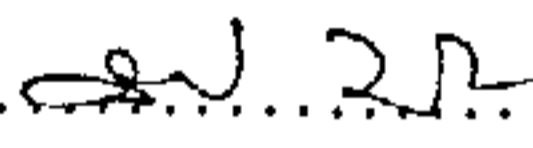
ศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ทองอินทร์ วงศ์โสธร

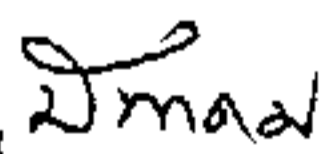
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรบัณฑิต (การบริหารการพัฒนา)

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ รักธรรม)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐลีนิต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองอินทร์ วงศ์โสธร)

วันที่ ๗... เดือน... ... พ.ศ. 2533

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เขียนเสร็จได้ ด้วยความกรุณาของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และความช่วยเหลือจากวิทยุชน ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ วัชรธรรม ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ท่านให้คำแนะนำและวิพากษ์ วิจารณ์ กรอบแนวความคิดทฤษฎีที่สร้างขึ้น เพื่อให้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งให้คำราด้านพฤติกรรมศาสตร์ และการบริหารการพัฒนา

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ท่านให้คำปรึกษาด้านระเบียบวิธีวิจัย และให้ความรู้ทางด้านสถิติ วิธีวิเคราะห์และวางแผนงานวิจัย พร้อมทั้งฝึกให้สามารถใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์และเมนเฟรม เมื่อจำเป็นต้องใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Spss

รองศาสตราจารย์ ดร.ทองอินทร์ วงศ์โสธร ท่านแนะนำและให้ความรู้ในด้านการบริหารพัฒนามหาวิทยาลัย และให้กรอบแนวความคิดทฤษฎีภาวะผู้นำรวมทั้งให้การสนับสนุนด้านกำลังใจ แก่ผู้ศึกษาวิจัยด้วยความอดทนยิ่ง

ผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้ให้สัมภาษณ์ รวมถึงเพื่อนอาจารย์ที่ช่วยเหลือผู้ศึกษาวิจัยเป็นอย่างดี กระทั่งมีสัมฤทธิผลในการศึกษาเล่าเรียน

สุดท้ายและสำคัญมาก ผู้ศึกษาวิจัยสำนึกในบุญคุณของบุพพจารย์ พร้อมทั้งภรรยาและ ด.ช. เกริกประกาย ด.ช. กฤษดา ชะบา ที่ช่วยลงรหัสในแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา และเป็นกำลังใจที่เหนียวแน่นอีกต่างหาก

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาในครั้งนี้ คือการทดสอบทฤษฎีภาวะผู้นำจากต่างประเทศ ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ของไทย

ได้รวบรวมข้อมูลจากภาควิชาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ซึ่งเป็นประชากรในการศึกษาโดยการส่งแบบสอบถามไปให้ประเมินตนเอง โดยผู้ประเมินเป็นประชากรเป้าหมาย ได้แก่หัวหน้าภาควิชา จำนวน 182 ท่าน คณาจารย์ จำนวน 138 ท่าน และเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาจำนวน 160 ท่าน และติดตามสัมภาษณ์จะลิกอิตหัวหน้าภาควิชาบางท่าน เพื่อประกอบข้อค้นพบจากแบบสอบถาม

มาตรวัดในการศึกษานี้มี 8 มาตรวัด คือ มาตรวัดคุณสมบัติผู้นำ มาตรวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งตน มาตรวัดภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน มาตรวัดผู้นำแบบมุ่งคน และมาตรวัดผู้นำแบบมุ่งทีมงาน มาตรวัดความภาคภูมิใจในภาควิชา มาตรวัดการสื่อข้อความ และมาตรวัดสภาพแวดล้อม ได้นำมาตรวัดไปทดสอบ และหาความเชื่อถือได้จากกลุ่มประชากรที่มีได้ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ก่อนนำไปใช้ทดสอบในกลุ่มตัวอย่าง

การรวบรวมข้อมูลเริ่มดำเนินการระหว่างเดือนกันยายน 2531 ถึงมิถุนายน 2532 หลังจากนั้นได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ความถี่ ความเชื่อถือได้ การวิเคราะห์การผันแปร การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ และการวิเคราะห์สมการถดถอย แบบขั้นตอน

ระดับความเชื่อถือได้ของมาตรวัดกำหนดขึ้น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ประกอบในการเลือกข้อความในแบบสอบถาม การวิเคราะห์การผันแปร และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ นำมาใช้เพื่อแสดงความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และมีนัยสำคัญ และลำดับสำคัญในการอธิบายของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบขั้นตอน นำมาช่วยในการตัดสินใจว่าตัวแปรอิสระใดมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญมากน้อยเพียงใด

ผลของการวิเคราะห์เบื้องต้น คือ

ในภาควิชามหาวิทยาลัยของรัฐศึกษา หัวหน้าภาควิชาจะใช้แบบภาวะผู้นำแบบต่างๆ กัน ได้แก่ ภาวะผู้นำแบบมุ่งตน ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ภาวะผู้นำแบบมุ่งคน และ ภาวะผู้นำแบบมุ่งทีมงาน

ภาวะผู้นำที่ทุกกลุ่มไม่เห็นพ้องต้องกันว่า หัวหน้าภาควิชาของตนใช้้อย่างคงเส้นคงวา คือ ภาวะผู้นำแบบมุ่งตน มุ่งคนและ มุ่งทีมงาน ($P < .05$)

ภาวะผู้นำที่ทุกกลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าหัวหน้าภาควิชาของตนใช้้อย่างคงเส้นคงวา คือ ภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน ($P > .05$)

เพื่อทำการศึกษาคูว่าแบบภาวะผู้นำแบบใดมีความสัมพันธ์และสามารถอธิบายความภาคภูมิใจของภาควิชาได้สูงสุดและรองลงไป และมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ $P < .05$ จึงได้นำตัวแปรอิสระ และตัวแปรควบคุมเพื่อป้องกันความสัมพันธ์ลวง มาวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยแบบขั้นตอน ผลการวิเคราะห์พบว่า มีเพียงภาวะผู้นำแบบมุ่งคนเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในภาควิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาพร้อมกันทั้ง 3 กลุ่ม

เมื่อทำการควบคุมเฉพาะกลุ่มหัวหน้าภาควิชา ปรากฏว่าภาวะผู้นำแบบมุ่งทีมงาน ทำให้หัวหน้าภาควิชามีความภาคภูมิใจในภาควิชา

เมื่อทำการควบคุมเฉพาะกลุ่มอาจารย์แบบภาวะผู้นำไม่มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจในภาควิชา แต่กลายเป็นตัวแปรอิสระตัวอื่น คือ คุณสมบัติของผู้นำ มีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจของภาควิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ $P < .05$

เมื่อทำการควบคุมโดยทำให้กลุ่มเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาคงที่ปรากฏว่า คุณสมบัติของผู้นำ และสถานแวดล้อมของภาควิชามีความสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจของภาควิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ $P < .05$ มิใช่ภาวะผู้นำแบบใดๆ

เมื่อทำการควบคุมเฉพาะกลุ่มหัวหน้าภาควิชาสายสังคมศาสตร์ พบว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งทีมงานเท่านั้น มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การ หรือความภาคภูมิใจในภาควิชา

เมื่อทำการควบคุมเฉพาะกลุ่มหัวหน้าภาควิชาสายวิทยาศาสตร์พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามการศึกษา กรณีนี้ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม

เมื่อทำการควบคุมเฉพาะกลุ่มอาจารย์สายสังคมศาสตร์ พบว่า ไม่มีภาวะผู้นำแบบใดสัมพันธ์กับความภาคภูมิใจของภาควิชา แต่กลับเป็นตัวแปรการสื่อข้อความที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ $P < .05$

เมื่อทำการควบคุมเฉพาะกลุ่มอาจารย์สายวิทยาศาสตร์ปรากฏว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ $P < .05$ ซึ่งกรณีนี้ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยการเพิ่มจำนวนตัวอย่างให้มากขึ้น

ABSTRACT

The purpose of this study is to test a leadership theory with Thai data. Data were collected from academic departments of public universities by questionnaires and indepth interviews from a sample of 182 academic departmental leaders, 138 faculties and 160 staff members. Also the indepth interviews with former department heads were performed to substantiate the findings. The measurements used in the study comprised 8 scales, namely leader's quality, authoritarian style or self-oriented, benevolent or employee oriented, job oriented, participative - management oriented, job pride, communication, and environment scale. There are 11 biographical items and 82 attitudinal questions used after the pre - test. Data were collected during December 1988 and June 1989 and analyzed by some statistical techniques using Statistical Packages for Social Sciences, including frequency distribution, reliability, analysis of variance, multiple classification analysis and stepwise multiple regression.

Reliability of the answers was decided by using an alpha coefficient. The analysis of variance and multiple classification analysis are used to establish significant group differences and determine the significant of independent variables. The stepwise multiple regression is used to establish significant relationship between independent variables and dependent variables.

The results of analysis show that :

1. There are at least four styles of leadership behavior in academic departments, namely self-oriented, employee-oriented, job-oriented and participative-management-oriented.

2. There are significant differences between groups of departmental leaders, faculty and staff members in perception of their leader's behavior ($p < .05$) in this project managing type of organization or the academic department.

3. There are no significant differences between and among academic department leaders, faculty and staff members in the perception of the job-oriented style of leadership ($p > .05$) All groups agreed that their leaders' performance are job-oriented style in most situations. The academic department heads used job - oriented style in getting work done through others in the departments.

Regression analysis of style of leadership variables with job pride, control for leaders' quality variables, academic departmental environment variables and communication variables, found that :

Only the employee-oriented-style-of-leadership variables are significantly correlated with job-pride variables in the academic departments. Leaders' qualities, communication, and academic departmental environment variables are also found to be significantly correlated with job-pride variables in the departments.

When the academic department leader group is controlled only the participative-management-oriented style variables are significantly correlated with job-pride variables.

When the faculty group is controlled, only leaders'-qualities variables are significantly correlated with job-pride variables.

When the staff member group is controlled, two independent variables, leader's quality and academic department's environments are significantly correlated with job-pride variables in the academic department not any leadership style.

When the academic department leader group in social sciences is controlled, only the participative-management-oriented style variables are correlated with job pride-variables in the academic department.

When the academic department leader group in physical sciences is controlled, there are no relations between independent and dependent variables. More research is needed in this matter.

When the faculty member group in social sciences is controlled, the communication variables are significantly related with job pride variables in the academic departments, not any leadership style.

When the faculty member group in physical sciences is controlled there are no relations between independent and dependent variables. Again more research is needed in this regard.